

PASSION

KIRKOR SAHAKOĞLU

PASSION

KIRKOR SAHAKOĞLU

Modern dünya bize öyle bir yaşam önermiştir ve biz de o yaşamı o kadar kendiliğinden benimsemişizdir ki artık bu “kendiliğindenlik” kavramının ne olduğunu bile şimdi anımsayabilmemiz mümkün değildir. Öyle ya, eğer bu kavram “kendi” sözcüğünden türemişse, bunun doğamıza ait bir şey olması gerekmez miydi? Yani salt kendimize ait bir güç ile bir yaşam inşa etme gereği anlamına gelmiyor mu bu?

Oysa o modern dünya insanı, sürüp giden yaşamı içinde bir kuşku beslemeden de edemiyor. Kendine ait bir kuşku: Yaşamına ve doğasına ait... İnsani niteliklerini elden kaçırmak üzere olduğunun korkusu baş gösteriyor çok uzun zamandır... Aslında bu kuşkuyu ve korkuyu yine o insanın güç iradesi yükseltiyor, bunu reddedemiyoruz. Ama “ruhu” elden geçiriyor olmanın kuşkusu ve korkusu, bize kendi yaşamımızı inşa edebilme olanağını hemen geri veriyor mu? Yanıt çok basittir: Hayır! Yaşam bir yandan kendi yoluna giderken ve bizi de peşi sıra taşıırken, biz de bu sürüklenip gidişin kuşkusu ve korkusuyla bir bilinç ediniyoruz. Yaşamımızın elden kaçtığını, irademizin dışında seyrettiğini netleştiren bir bilinç... Kendimize ait bir yaşam oluşturamadığımızı, büyük bir pervasızlıkla yüzümüze vuran bir bilinç... Tedirginlik verici bir bilinç...

Ne yararı var böyle bir bilinç taşıyıp durmanın, elden kaçan yaşamı yakalayamayacağımızı, bizi kuşatan toplumsal bir sistemin kölesi olduğumuzu bile bile? İşte bunun yanıtı ise o kadar da basit değildir ve son birkaç yüzyılın karamsar ortamına bakıp bilincin işe yaramadığını söyleyivermek yersiz bir çıkış olur.

Şu sorular üzerine düşünelim: Niçin modern dünyada bir köle haline geldiğimizi hissediyoruz? Niçin “ruhumuza” yabancı kaldığımızı dair bir tedirginlik geliştiriyoruz? Ve niçin durmadan yaşamımızı, kendimize ait kılmaya niyetleniyoruz? Bunlar uzun yıllardır modern dünya insanının sorunlarıdır elbette; felsefeler, ideolojiler, sanatlar, siyasetler, sosyolojiler, psikolojiler hep bu soruların yanıtlarına ulaşabilmek için kendilerini temize çekmekten usanmıyor. Ne var ki tüm bu farklı alanlarda ne kadar çarpıcı açıklamalar ortaya konulursa konulsun, toplumsal sistemin dayattığı yaşam, kendi dümen suyunda ilerlemekten ve bizi de bir kalıba sokmaktan vazgeçmiyor. Bu dayatmanın kırılmayışının bir nedeni var, o da şu: O toplumsal sistemin üretimi, tüketimi, hazları, acıları ve korkuları çoktan belirlenmiş, herkesin de bunlara uygun davranması sağlanmıştır. Böyle bir klişeleşmenin, insan-üstü bir güç tarafından tasarıldığı ve uygulamaya geçirildiği sanılmasın. Bugün pek çok kişi bunun sorumlusu olarak birtakım kişileri, birtakım kurumları, birtakım örgütlenmeleri görüyorsa da bu inandırıcılık taşıyor ve sığ bir yargı gibi kalıyor. Çünkü bir ayrıntıyı atlıyoruz: Yaşadığımız sistemde “becerikli” olmayı ve “başarı” kazanmayı arzu ediyoruz, ama bunları elde edebilmek için de “kendi aramızda” kurguladığımız bazı “akıl” tanımlarına takılıp kalıyoruz ve bir “beceriler ekonomisi” oluşturuyoruz.

Bir paradoks doğuyor burada: “Akıllıyız”, “becerikliyiz”, “başarı kazanmaktayız”; yine de “ruhumuzu” elden kaçırdığımız hakkındaki tedirginliği üzerimizden atamıyoruz. Umudu kıran, mutsuzluğu büyüten bir paradoks bu... Hep eksik bir şeyler kalıyor: “Kendi” olabilme şansını her gün biraz daha yitiriyoruz, “kendi” yaşamımızı kurabilme olasılığı bizden hep uzaklaşıyor. “Beceri” ve “başarı” tutkusunun marifetleri bunlar pekâlâ... Fakat hiç olmazsa bir rahatsızlık duymayı başarabildiğimiz anlar da oluyor; işte bu da doğamızdaki güç iradesinin marifeti... O iradenin içten içe yönettiği bir bilinç... Böylece, kurduğumuz o toplumsal sistem, “beceriler ekonomisi” dâhilinde, “başarı” talepleri ile düşlenen hazların yarattığı tedirginlikler dünyasına dönüşüyor. İyimser bir bakışla, tutkularımız yüzünden paradoksal bir yaşamda yuvarlanıp gittiğimizi görmek bile, bir bilincin işareti yine de... Modern dünya insanı “kendisini keşfetmeyi”, “kendi aklını kullanmayı” ve “özerk bir birey olması gerektiğini” öğrendiğinde ve bunlara dair kurallar ile yaşamaya başladığında, bu paradoksu da öğrendi.

Peki her şeyin sorumlusu olarak, bu içimizden söküp atamadığımız tutkuları mı suçlamalıyız? “Ruhu” silen, bizi “kendi” olmaktan çıkartan hep o mu? Olabilir belki... Fakat bu “tutku” denilen şey, çok yönlü tanımlanabilecek bir kavramdır ki ille de insanın toplum içinde eriyip gitmesinin tek nedeni olarak, o gösterilemez. Mademki tutku,

söküp atamadığımız ve ağırlığından kurtulamadığımız bir şeydir, o halde onun varlığını onaylamamız ve insana ait ontolojik bir nitelik olduğunu fark etmemiz gerekir. Ayrıca o, “ruhu” yok eden değildir; “ben”in içine sinmiş, eylemleri doğurandır. Sonuçta, bir “var olma” gücünü yaratır ve dolayısıyla özgürleştirici etkindir. “Ruhun” yok olduğu filan da yoktur, sadece onun neden olduğu tutkunun hangi eylemleri doğurduğunu ayırt etmek gerekir.

Örneğin, 18. yüzyılın en ilginç filozoflarından biri olan Edmund Burke, “*Yüce ve Güzel Kavramlarımızın Kaynağı Hakkında Felsefi Bir Soruşturma*” adlı kitabında “tutku” kavramını açıklarken, onun insanı yüceltebileceği gibi, aptallaştırıp yok edebileceğini de söyler ve “eğer insanlarda tutkular, hırslar, ihtiraslar olmasaydı, yalnızca bir Tanrı vergisi olan ‘taklit’ ile yetinirler ve ‘ilerleme’ diye bir şeyden haberdar olamazlardı” der. Filozofun “tutku” kavramı hakkındaki şu satırları son derece öğreticidir: “*Herkes bir başkasını taklit edecek olsaydı, insanlar arasında hiçbir ilerleme olamayacağını görmek kolaydır. Böyle bir durumda, insanların hayvanlar gibi kalmaları gerekirdi; bugün de, en sonunda da, aynen dünyanın başında oldukları gibi. Bunu engellemek için Tanrı insanın içine hirs duygusu ve insanlar arasında değerli görülen bir şeyde hemcinslerini geçmeyi ummaktan doğan bir tatmin yerleştirmişti. İnsanları, kendilerini farklı kılmak için kullandıkları bütün o yollara iten ve insanlarda bu farklılık fikrini uyandıran her şeyi, o kadar haz verici kılan işte bu tutkudur.*”

Burke’ün bu yazdıkları, insanların tutku vasıtasıyla nasıl diğerlerinden ayrılacaklarını ve haz verici bir ilerleme kaydedebileceklerini belirtiyor. Ama bunun bir de ters yönü vardır; orada da Burke şöyle yazar: “*Bu tutku, çok sefil haldeki insanları bile en sefil kendilerinin olması düşüncesiyle teselli bulduracak kadar güçlüdür. Ayrıca şurası da muhakkak ki, kendimizi bir üstünlükle farklı kılamıyorsak, bazı benzersiz zaaflarımızı, ahmaklıklarımızı ya da şu ya da bu kusurlarımızı beğenmeye başlarız. İşte dalkavukluk, bu ilke sayesinde çok yaygındır; çünkü dalkavukluk bir kişinin zihninde, aslında sahip olmadığı bir üstünlük fikrini uyandırmaktan başka bir şey değildir.*”

Burke’den yapılan bu alıntılar, “tutku” kavramının iki farklı yönünü bize son derece açık bir biçimde gösteriyor. Ve aynı zamanda da modern dünyada bu iki yönün birden aynı anda nasıl uygulandığını, bunlar arasında nasıl bir mücadelenin geçmekte olduğunu anımsatıyor: Her tür yeni koşulda “ilerleme” kavramını sorgulayanlar ile sorgulamaktan uzak duranlar arasında bir mücadele bu... İtiraz götürmez saptamalar... Oysa bir noktada, Burke’ün yazdıkları üzerine bir kuşku duyma cüretini de ortaya koymak zorundayız; o da şu: Acaba insanlar, kendi tutkularını yalnızca başkalarına üstünlük kurabilmek adına mı eyleme dönüştürüyorlar, yoksa o tutkular hâkim olunamayan bir güçle, bazı insanları diğerlerinden daha ayrı bir yere mi yerleştiriyor? Yani “tutku” dediğimiz şey, belki öylesine “kendiliğinden” doğuyor ve büyüyor ki “üstün olmak” sorunu çok gerilerde kalabiliyor. Bunun yanıtını, 19. yüzyılın sonlarına varıldığında, biraz bulanık da olsa Friedrich Nietzsche’nin “*İnsanca Pek İnsanca*” adlı kitabında bulmak mümkündür. Nietzsche, sanatçılardan konu açtığı bir bölümde ilk bakışta Burke’e çok yakın şeyler söylüyor gibidir, ama o yazıyı öyle bir tümce ile tamamlar ki fark orada sezilebilir: “*Sanatçılar kendi belirledikleri koşullarda, kendi çöplüklerinde rakipleri karşısında zafer kazanmak için tutkuyla uğraşırlar. Tam anlamıyla gerçekten daha mükemmel olmak isterler; ardından dışarıdaki uzlaşmanın kendi belirledikleri koşullarda yapılmasını, kendi yargılarının teyit edilmesini talep ederler. Saygınlık kazanmak için çabalamak burada ‘kendisini üstün hale getirmek ve ayrıca bunun halkın gözü önünde beyan edilmesini istemek’ anlamına gelir. Eğer bunlardan birincisi [mükemmellik ve yetkinlik] eksikse, buna rağmen ikicisi [saygınlık kazanmak] isteniyorsa, sözü edilen şey tutkudur. Eğer ikincisi [saygınlık kazanmak] eksikse ve istenmiyorsa, övünçten söz edilmektedir.*”

Nietzsche’nin metnine dikkat edelim; o, “tutku” kavramını Burke gibi başlangıçta “saygınlık kazanma” isteği ile aynı yere yerleştiriyor. Hatta öyle ki bu metnin başka bir yerinde, Grek sanatçıların (tragedya ustalarının) zafer kazanmak tutkusuyla şiiri yarattığını öne sürüyor. Fakat öte yandan, bir sanatçıda “yetkinliğin” gelişmesinin yanı sıra, “zafer” ya da “saygınlık” isteklerinin eksik olabileceğini de dile getiriyor. İlginç bir açılım bu, böyle bir durumda “tutku” kavramının “saygınlık isteği” ile mutlak bağı zayıflıyor ve bir “kendiliğindenlik” haline geliyor. Şöyle ki: “Saygınlık kazanmak” eğer bir tutkuysa, bu yüzden de “yetkinlik” gerekiyorsa ve bunlar birbirini tamamlayan iki şey ise, o halde tutku olmadan “yetkinliğin” kazanılamaması gerekirdi. Ama Nietzsche’nin yazdıklarından başka bir sonuç çıkmakta: “Saygınlık kazanma” isteği olmadan da “yetkinliğe” ulaşılabilirdi... Öyleyse anlıyoruz ki her türlü eylem, hangi amaçlarla gerçekleşirse gerçekleşsin, bağımsız ve “kendiliğinden” bir tutkunun eseri olmalıdır. Ya da şu: İnsanın “olmazsa olmaz” niteliği tutkudur.

20. yüzyılın ortalarından itibaren Richard Sennett’a bakalım; o, “*Zanaatkâr*” adlı kitabında bir zanaatkârın tutkusunu tanımlarken şöyle diyor: “*Modern toplum becerideki farklılıkları vurgulamaya yatkındır; ‘beceriler ekonomisi’ sürekli olarak zeki insan ile aptal insan ayrımı yapmayı amaçlar. Aydınlanma dönemi atalarımız, en azından zanaatkârlıkla ilgili olarak doğru olanı yapmışlardı. İyi zanaatkâr olabilmek için ortak ve işlenmemiş becerileri eşit ölçüde paylaşmaktayız; insanları hayatlarında farklı yollar izlemeye sevk eden şey, kalite konusundaki motivasyon ve tutkudur.*” İnsanlar arasında bir “farklılaşma” niyetinden söz ediliyor bu metinde de... Daha önce belirttiğimiz gibi, insanın doğasında taşıdığı bir şey bu “ilerleme” ve o anlamda da “farklılaşma” niyeti... Eylemlerin motivasyonu buradan sağlanıyor. Bununla birlikte, Sennett’in metninde de özellikle dikkat etmemiz gereken bir şey var: “Modern toplumun, ‘beceri’

konusunda insanları ‘zeki’ ve ‘aptal’ olarak tasnif etmesi...” Buradan da şunu çıkartıyoruz: Modern dünya insanı, toplumda “saygınlık kazanmak” için “aptal olmamak”, “akıllı olmak” zorundadır. Nasıl yerine getirecektir bu koşulları? Şöyle: Bir üretim ve tüketim sisteminin gerektirdiği koşullarda “yetkilik” kazanarak... Başka bir söyleyişle, toplumsal sistemin kesintisiz işleyişi için bir çark, bir dişli haline dönüşerek... Üstelik “kendi” olmaktan uzaklaşarak ve tüm yetilerini o sistemin gereklerine göre düzenleyerek... Bunu “başarabilen” insan, “akıllı” olacaktır. İşin çığırından çıktığı yer de tam burasıdır.

Evet, işin çığırından çıktığı yerdeyiz şimdi; insanın doğasının alt üst olduğu, “kendi” olmaktan uzaklaşmaya başladığı, yaşamına hükmedemediği, “ruhunu” yitirdiğini hissettiği yer burası... Ve bu yüzden de kuşkuların, korkuların, tedirginliklerin başladığı yer aynı zamanda... “Saygınlık kazanma” ve “akıllı” olma yolunun iyice çetrefilleştiği yer... “İç”te saklanan tutkuların yeniden gözden geçirileceği, egemen sistemin taleplerine göre yeniden düzenleneceği ve buna da zorunlu olarak uyulacağı yer... Sistemin işleyiş talepleri karşılanmazsa ve tutkular düzene sokulmazsa, “saygın” olmak, “başarılı” olmak, “akıllı” olmak asla elde edilemeyecek... Hazzin kaynağı da tutkuların düzenlenmesinde bulunacak. Sennett, aynı metnine şunu da ekliyor: “*Toplumsal koşullar bu motivasyonları şekillendirir.*” Ne anlama gelir bu tümce? Yanıt kolaydır: Tutkular, toplumsal sistem tarafından sürekli manipülasyona uğratılan bir şeydir; koşullara göre ve o koşulların gerektirdiği “başarı”, “saygınlık”, “akıllı olmak” vb. tanımlarına göre, değişen bir şey... Tabii mesele yalnızca “saygınlık kazanma” isteğinden ibaretse... Ya da “beceriler ekonomisi”ne uyum sağlamaksa... Ama iş bundan ibaret değildir; tutkuların manipüle edilmesi “bazen” fark edilebilir bir şeydir ki insanın “kendisi” hakkındaki kuşkuyu, korkuyu ve tedirginliği alevlendirir. Ve insan böyle bir duyguya kapıldığında ise “saygınlık” kavramını sorgular; o kavramın sorgulanması, büyük anlamda doğasını sorgulaması da demektir. İyi de sorgulama neye yarar? Eğer tarihsel bir bilgi çerçevesinden konuşacaksak şuna: “Ben”in yeniden düşünülmesine ve onu yeniden ele geçirme isteğine... Paul Lafargue ve Karl Marx’tan başlayıp William Morris ve Bertrand Russel’a kadar uzanan uzun bir çizgi boyunca “boş zaman hakkı”ndan ya da düpedüz “tembellik hakkı”ndan söz açılması hep bu yüzdendir.

“Boş zaman” ve “tembellik” tabirlerinin, “insanın hiçbir şey yapmadığı zamanlar” olarak algılanmaması gerektiğini herkes bilir; bu tabirler, toplumsal sistemin dayattığı tutkulardan sıyrılma ve bağımsızca bir davranışla “nedensiz tutkulara” yönelebilmek zamanlarını ima eder. İnsanın doğasını keşfetmesini, “iç”e kulak vermesini ve “kendi” yetilerine sarılarak “bir şeyler” üretmesini öneren bir durumdur bu. Örneğin Morris henüz 19. yüzyılın sonlarında, işçilerin “el işleriyle uğraşmaları gerektiği” savını ortaya koyduğunda tam da bunu diyordu: Toplumsal sistemin dayattığı tutkulardan kurtulabilme yollarını denemek... İnsanın “kendi” yetilerini keşfederek ve bunu bir tutku haline getirerek... 20. yüzyılın en önemli kompozitörlerinden Arnold Schönberg’in şu sözü gibi: “Derine, derine, daha derine”. Haz buradaydı işte: Hem insanın “kendisini” keşfetmesinde, hem de bunu bir tutkuya dönüştürmesinde... Bu yüzden Marx da sanatın hazzını, egemen sistemlerin tanımlayacağı ve sunacağı meta hazlarından daha ötede bir yerde görmemiş miydi?

Son olarak şunu vurgulamalı: Bu sergi “tutku” kavramı ile ilgili... Burada görülecek şey, ilk bakışta karşımıza çıkan birtakım yüzeyler, birtakım renkler ya da birtakım kompozisyonlar değildir. Onların “derininde, derininde, daha derininde” yatan bir “ben”in tutkuyla açığa çıkartılma isteğidir.

The modern world offers us such a life and we embrace it as "certain" that it is impossible for us to recognize the notion of this "certainty". If this notion is derived from the word "certain" wouldn't that have to be a part of our nature? Doesn't that mean forming a life depending solely on our own strength?

However, the modern human being can not help but suspect this in their ongoing lives. An inherent suspicion: Towards their life and nature... Losing the human essence is a present fear for a long time. In fact, that fear and suspicion is again aroused by the will of strength, we can't deny that. But, do the fear and suspicion of losing our "soul" instantly grant us an opportunity to design our own life? The answer is simple: No! While, the life is moving towards in a direction and dragging us with it, we acquire awareness through fear and suspicion of this very drift. An awareness which clarifies that our life is moving out of our control, getting away from our grasp. An awareness which shows off recklessly that we couldn't design a life of our own... An awareness that causes unease...

What's good of having this awareness even though we know that we can't catch the life which escapes from our hands or realize we are the slaves of a social system which surrounds us? The answer to this question isn't so simple and it would be inappropriate to say that awareness isn't useful by looking at the depressing situation of the last few hundred years.

Let's think about these questions: Why do we believe that we became slaves of the modern world? Why does the anxiety of alienating from our "souls" grow inside us? And why do we constantly intend to make our lives our own? Certainly, these have been the problems of modern people for a long time. Philosophies, ideologies, arts, politics, sociology, psychology are not exhausted of starting from scratch over and over again trying to answer these questions. Nevertheless, the life is dictated by the social system, forcing everybody to dance to its tune and shaping us into it's will in spite of multiple brilliant explanations provided by all these fields of thought. There is a reason for not being able to break away from this constraint and it is that: the production, consumption, joys, pains and fears are predefined and assured to be complied by everybody. It shouldn't be assumed that setting of these stereotypical behaviours is the design and application of a supernatural being. Although today many people put the blame on some individuals, institutions and organizations, their assertions hold no credible evidence. Because, we miss out a detail: We desire to "succeed" and to be "skillful" but in the mean time got stuck on some definitions "we together" fabricated for "smart" and also established a "skills economy".

A paradox arises here: We are "smart", "skillful" and "successful" yet we can not shake the feeling of anxiety that we are losing our "soul". This paradox is disappointing and feeds the unhappiness. There is always something missing: Day by day the chance to be "self" fades away, the possibility to form a life of "our own" decreases. These are obviously the crafts of the ambitious "success" and "skill"... At least there are moments when we feel a bit of embarrassment. And that is the craft of our strength of will... An awareness influenced secretly by that will... This way, the social system that we formed with the capacity of our "skills economy" transforms into a world of anxiety which is fueled by fantasised gratification of demand of success. Looking on the bright side, even realizing that we drift in a paradoxal life is a sign of awareness... Humans of the modern world grasped this paradox when they learned "to discover themselves", "to use own rationalities", "to be autonomic individuals" and learnt living according to the related rules.

So, should we blame the passion which we can not root out from inside us for everything that happens? Is it to blame for negating "the soul", disrupting us from being "ourselves"? Maybe it is... But the concept we call "passion" is a complicated notion and can not be the sole reason for individuals' dismay in the social system. Seeing that passion is unremovable and inescapable from its burden, then we have to acknowledge its existence and accept

that it is an ontological attribute of humankind. Besides it is not the destroyer of “soul”; it is the initiator of actions hidden in “the ego”. It intensifies “existence”, therefore it is a liberating factor. “The soul” doesn’t just vanish, it is necessary to determine which actions it compels when it blossoms passion.

For example, Edmund Burke, who is one of the most interesting philosophers of the 18th century, states that “Humans wouldn’t be able to conceive ‘improvement’ and would settle with the divine gift of ‘imitation’ if they didn’t have the passion, ambition and desire” and it has the power to devastate as well as to sublime a person when explaining the notion of “passion” in his book “A Philosophical Enquiry into the Origin of Our Ideas of the Sublime and Beautiful”. His following lines on the notion of passion are very much enlightening: “Yet if men gave themselves up to imitation entirely, and each followed the other, and so on in an eternal circle, it is easy to see that there never could be any improvement amongst them. Men must remain as brutes do, the same at the end that they are at this day, and that they were in the beginning of the world. To prevent this, God has planted in man a sense of ambition, and a satisfaction arising from the contemplation of his excelling his fellows in something deemed valuable amongst them. It is this passion that drives men to all the ways we see in use of signaling themselves, and that tends to make whatever excites in a man the idea of this distinction so very pleasant.”

Burke’s writings indicates to how humans can distinguish themselves from others and achieve delightful progress by virtue of passion. But this has an opposite side to it; and Burke writes that: “It has been so strong as to make very miserable men take comfort, that they were supreme in misery; and certain it is that, where we cannot distinguish ourselves by something excellent, we begin to take a complacency in some singular infirmities, follies, or defects of one kind or other. It is on this principle that flattery is so prevalent; for flattery is no more than what raises in a man’s mind an idea of a preference which he has not.”

These excerpts clearly present us both sides of the notion of “passion”. And they also remind us how these both sides are practiced in the modern world and the struggle between them: The struggle between the ones who question the notion of “improvement” and others who don’t in any given new circumstances... Indisputable opinions... However, at some point we should dare to challenge Burke’s opinions, and that is: Do some act in passion to overshadow others, or does their passion place them in a different spotlight with irresistible force? In a different sense, maybe “passion” emanates “instinctively” and the issue of “overshadowing” remains insignificant. An indistinct answer was heard to this question around the end of 19th century in Friedrich Nietzsche’s piece “Human, All Too Human”. Nietzsche almost echoes Burke in passage where he speaks about artists, however ends it with a part that it makes all the difference: “Hence they strove for victory over rivals according to their own valuation, they really wished to be more excellent; they demanded assent from without to this self-valuation, the confirmation of this verdict. To achieve honour means in this case “ to make one’s self superior to others, and to desire that this should be recognised publicly.” Should the former condition be wanting, and the latter nevertheless desired, it is then called vanity. Should the latter be lacking and not missed, then it is named pride.”

Let’s look at Nietzsche’s text closer; Similar to Burke he initially establishes the notion of “passion” somewhere close to the will of “achieving honour”. He even suggests that ancient Greek artists (masters of tragedy) fueled by passion, conceived poetry to earn triumph among others. But on the other hand he expresses that artists might lack the will for “honour” and “victory” when they reach “excellence”. According to this new assertion the bond between “honour” and the notion of “passion” is weakened and it becomes a “certainty”. In other words, If “honour” is a passion and requires “excellence” and these two are bonded then it wouldn’t be possible to reach “excellence” without passion. However Nietzsche’s words deduce different: It’s possible to reach “excellence” without the need for “achieving honour”... So we can accept that any act regardless of its intention should be an outcome of an autonomous and “instinctive” passion. Or that: “Passion” is essential in human beings.

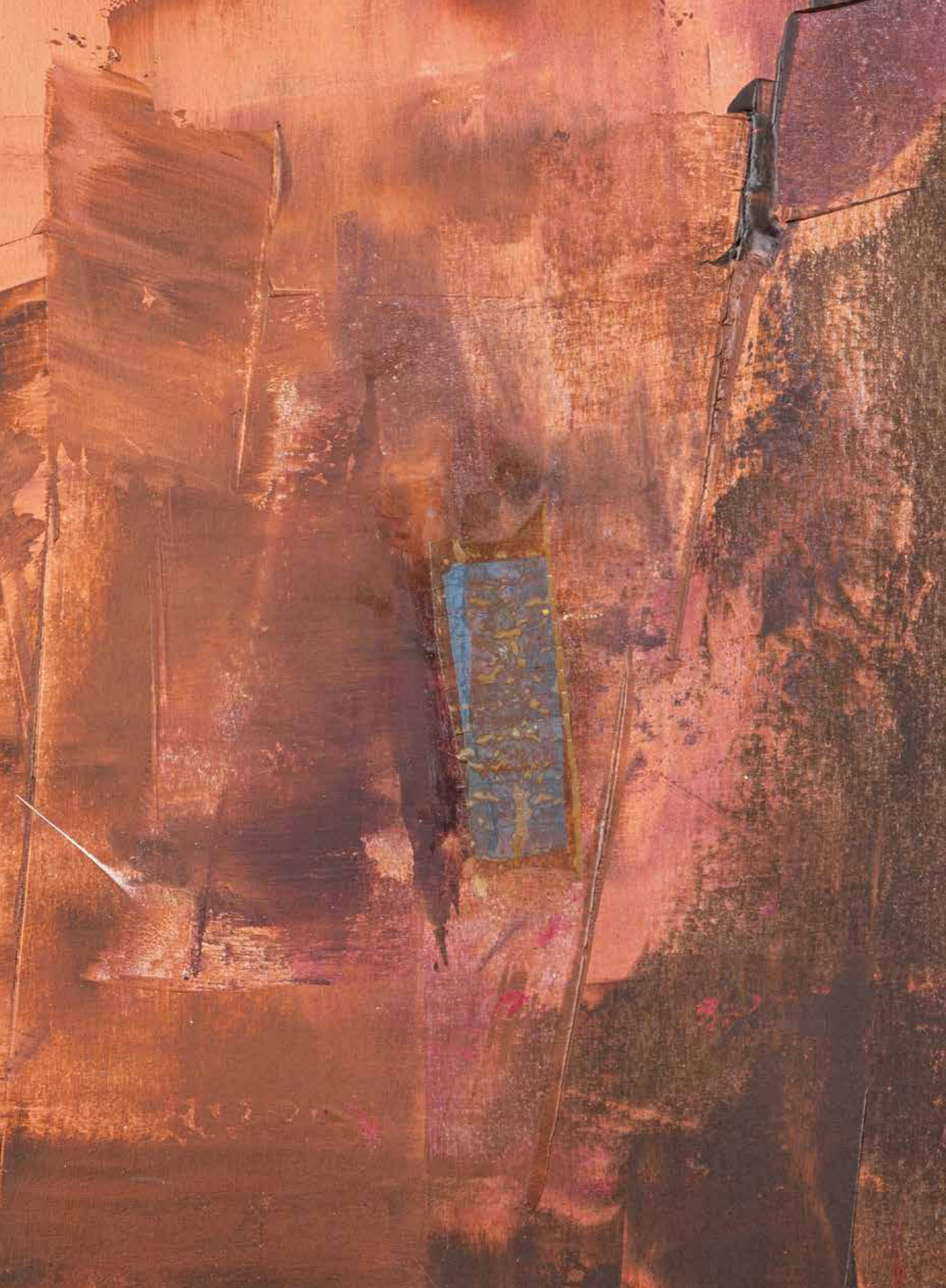
Richard Sennett explains a craftsman’s passion in his book “The Craftsman”: “Modern society tends to emphasize differences in ability; the “skills economy” constantly seeks to separate smart from stupid people. Our Enlightenment forebears had it right, at least as concerns craftsmanship. We share in common and in roughly equal measure the raw abilities that allow us to become good craftsmen; it is the motivation and aspiration for quality that takes people along different paths in their lives.” A notion of social differentiation is mentioned in this text... As we discussed earlier “progress” and “being different” is inside human nature. It motivates actions. There’s also one thing that we should examine closer in Sennett’s text: Modern society’s classification of human beings as “smart” or “stupid” when it comes to defining “skill”. So human beings have to be smart and not stupid in order to achieve honour in the modern society. How do they achieve this? They have to attain competence for the production and consumption system. In other words, by becoming a cog in the social system for its continuous function. Withal digressing from being “self” and by aligning all their faculties for the system’s needs. Whomever can “succeed” in this can become “smart”. And this is where everything comes off the hinges...

Yes, we are at the point where the hinges came off and the nature of human is upside down, this is the point which

humans are far from being the “self”, no one has control over their lives and feel that they are losing their “souls”. And because of that, this is also where fear, conflict and anxiety manifested... This is where the path to “honour” and being “smart” gets complicated... The point where passions hidden inside will be revised, altered and adapted into the governing system’s demands... “Honour”, “success” and “smart” will not be achieved if the demands are not met and passions are not regulated... Source of joy will be the regulation of passions. Sennett continues the text with: “Social norms determine these motivations.” what does this mean? Answer is simple: Passions are constantly manipulated by the social system; norms change and determine the definitions of “success”, “honour” and “smart”... And if it just means to “achieve honour”... or adapting to the “skills economy”... But it doesn’t end there; “sometimes” the manipulation is noticed and it ignites the suspicion, fear and anxiety in “the self”. For that, the individual questions the notion of “honour”, and that also means questioning the very nature of themselves. But what is it good for? If we look at it from a historical point of view: Reconsideration of “the self” and the will to understand it. The reason for the debates of “right to leisure time” and “right for idleness” precedently starting with Paul LaFargue and Karl Marx and pursued by William Morris and Bertrand Russell.

Everybody knows that the terms “leisure time” and “idleness” should not be perceived as “intervals that people do nothing”; they are coined to define the pursuit of liberation from the passions imposed by the social system and instead discovery of the “instinctive passions”. It involves the discovery of our true nature, listening “within” and creating “something” by embracing “self” faculties. For example, when Morris mentioned “workers need to use of their hands” around the end of the 19th century he was pointing out this: Seeking ways to escape the imposed passions by the social system... By discovering the intrinsic faculties and turning them into passion... As Arnold Schoenberg who is one of the most important composers of 20th century said it: “Deeper, deeper, and deeper” . This is where the joy is: At the discovery of “self” and molding it into a passion. Did not Marx see the joy of art beyond the pleasure of commodities defined and presented by the ruling system.

For the final point: This exhibition is about the notion of “passion”... What to see here are not some surfaces, colors or compositions seen at first sight... But the desire of a “self” filled with passion to be discovered from their “extensive deep depths”.

ADANMAK: Şebnem İşigüzel

Tutku her şeyi kapsayabilir. Bütün varoluşumuzu içine alacak kadar derin bence. Yaşamın kendisi tutku çünkü. Buna bağlı olarak ölüm bile gölgesine düşebilir. Bağlanmak, arzulamak, kendinden geçmek, kapılmak, körleşmek, deliye dönmek, aşık olmak, o olmak, adanmak. Hayata dair her şeyi sıralayıp tekrar başa dönebiliriz: Yaşama dair her şey tutku.

Varoluşu yutabilecek kadar genişleyebiliyor. Hayatın kara deliği gibi. Belki öyle. Spinoza, "Tutkularla gerçekleştirilen her şey akılla da gerçekleşir," der. Böylece tutkunun varlığı kör ettiğine dair inancı sorgulamamıza neden olur. Duyguların anlık haller olmadığını söylerken haklıdır. Ulus Baker'in incelikli tanımıyla, "Onlar varolma kudretimizdeki artış ya da azalışlardır."

Bu dalgalanma içinde tutkuyu üç kelimeyle tanımlarsak: Arzu, sevmek ve keder diyebiliriz. Benim Kirkor Sahakoğlu'nun resimlerinde gördüğüm, hissettiğim.

Yaratıcılık böyle bir şey değil mi? Bir his. Tutkuyla varılan bir his. Bunu renklerle yapmak zor olmalı. İş renkleri olan birisi bunu kelimelerle yapmanın zor olduğunu düşünebilir. Tutku olduktan sonra işin rengi değişir. Kendinizi adarsanız o iş, iş olmaktan çıkar, hayatın kendisi olur. Başka türlü nasıl yaşanır bilmezsiniz ve bu asla kötü bir şey değildir. Tutkuyla yarattığınız şeyle varolursunuz. Benim için yazarak yaşamak böyle.

Yazının yerine resmi koyduğumda değişen bir şey olmuyor. Benim için.

Yazının yerine tutkuyla bağlanılan herhangi bir işi koyduğumda yine değişen bir şey olmuyor.

Jung, Picasso üzerine yazdığı yazıda, "Nesnel olmayan sanat, içeriğini esas olarak 'içeriden alır,'" der. Jung'a göre "içerisi" bilince tekabül edemez. Tutkusunu güçlü bir yerden alıp yaratabilenler hayatta kalır. Onlar hayatta kaldığı gibi bizi de hayata bağlayan nedenleri açığa çıkarırlar. Adanmışlıkla yapılan işlerin güzelliği, yüceliği bütün kalplere dokunur. Burada daima iyi bir histen söz etmiyorum. Rahatsız olmak çoğu zaman daha iyi sonuç verebilir. Sonra siz huzurlu ve yavaş anlarınızın kıymetini bilirsiniz.

Tutku en büyük siyacı. Hayatımızdaki bütün duyguları dönüştürmekte üstüne yok. Tıpkı aşk gibi. Acı mı tatlı mı, uçurur mu süründürür mü belli değil. Ama mutlaka hepsi. Çünkü tutku bize her şeyi vaat eder.

DEVOTION: Şebnem İşigüzel

Passion can comprise everything. It is profound enough to encapsulate our existence. Because living itself is a passion. Therefore even death can be overshadowed by it. Commitment, desire, being overwhelmed, attraction, being blinded, going crazy, falling in love, being one with someone, devotion. We may compile everything about life and return to the beginning. Passion is everything about life.

It may expand to the extent to devour existence. Similar to a black hole. Maybe it is. "Anything caused by passions is also caused by reason" says Spinoza. Thus, leads us to question the belief that passion blinds the essence. He is right when he suggests that emotions are not impulses. "They are growths and declines in our ability to exist" as Ulus Baker subtly defines.

If we define passion with three words through this shift: We can name desire, love and sorrow. What I see and feel in Kirkor Sahakoglu's paintings.

Isn't creativity something like this? A feeling. A feeling obtained by passion. Must be difficult to achieve with colors. A person whose job involves colors may also think it is difficult to accomplish it with words. The task takes a whole new color when it comes to passion. When you devote yourself, it ceases to be a task and becomes life itself. You may not know how else to live without and it is not a bad thing. You exist through the thing you created with passion. For me it is living through writing.

If I swap painting with writing nothing changes. For me.

When I swap writing with any act carried out with passion, again nothing changes.

When writing about Picasso's work, Jung explains that "Non-objective art takes its content from the 'inside". According to Jung, the "inside" can not correspond to the consciousness. Ones who acquire their passions from a potent source to create can survive. By doing so they also uncover the reasons which enable us to embrace life. The beauty and the dignity of the deeds born out of devotion inspires hearts. I don't say it always has to be a pleasant feeling. Disquiet may lead to a better result. Then you appreciate your quiet and peaceful moments.

Passion is the greatest alchemist. A master of transmuting all our emotions. Like love. It's not foreseeable if it is going to be sweet or bitter, going to give you wings or make you crawl. But certainly is all of them. Because passion promises us everything.

PASSION: Kirkor Sahakoğlu

Ruhun gerçek sahibidir tutku; vazgeçer, geri döner, uzaklaşır, yaşamın sonsuz deviniminde şekilden şekile girer. Umudun ufuk çizgisinden bile uzak olduğu zamanlarda, omuzlarından sarsıp yaşama döndüren de aynı tutkudur. Bir "şey'e" tarifsiz duygularla bağlı olmanın, o "şey'i" yaratmayla ne çok ilgisi vardır aslında. Çünkü tutku, narsisttir biraz da...

Açık bir yara gibi sızladığında bile, kendini anımsatması zevk verir. Çünkü tutku sahibi bilir ki hücrelerine işlemiş bu duygu yığını aynı zamanda hayatta kalmasının, ayakta durmasının nedenidir. Reddettiği için cezalandırılrsa da dayatılardan kaçıp tutkuya sığınabilmek, sıradan ruhların asla sahip olamayacağı bir lüktür.

Tutkusuyla yaşayan; gülerken, ağlarken, acı çekerken, sevişirken, yaratırken ama en çok da -belki de hiç gelmeyecek olanı- beklerken, onun gücüyle kalabalıklar içinde "kendisi" olmayı başarır.

Yaşama tutkuyla tutunanlar çoğunluğun gittiği yoldan gitmez, az kullanılan yolu seçerler. O da yoksa yeni bir yol açarlar.

"Hâkim olmadığın tutkudan kaçacaksın." diyen Descartes'a inat, "teslim olmak" da bir seçenektir. En çok da bu tercih edilir.

Yerleşiktir tutku, o yüzden yaşamın yüzlerine, baştan çıkaran değişmez bir ritüelle cevap verir. Asırlar öncesinden gelen o varla yok arası rayihasıyla, yanık günlük kokusu duyulur ateşlerin başında. Yanan tutku değil, ruhun kendisidir. Çünkü tutku hiç yok olmaz ki...

Passion is the true keeper of soul. It abandons, comes back, becomes distant and shifts into various forms in the eternal cycle of life. At times when hope seems to be somewhere further than the horizon it is that same passion who shakes you by the shoulders and drags you back to life. The indescribable feeling of devotion to "something" is indeed very much affiliated to creating that "something". Because passion to some extent is narcissistic...

It is delightful even when reminds itself by hurting as much as an open wound. The passionate know that this chunk of a feeling immersed into their cells is the reason that they stand and keep going. Nestling into passion when being punished for resisting the imposed is still a luxury that the ordinary souls can never possess.

The person who lives with passion succeeds to be a "self" in the crowd while laughing, crying, suffering, making love and creating but mostly waiting -the thing that may never come-. People who hang on to life with passion don't walk the path which is preferred by the many and instead choose the unpopular. And if there is none then they embark on a new one.

"Surrender" is also an option in contrast to Descartes who said "One should refrain from a passion that they can not control".

Passion is intrinsic and so responds to the many faces of life with a seductive enduring ritual. The scent of burning frankincense with its indistinct aroma borne from centuries ago is inhaled around the fire. Ignited is the soul not the passion. Because passion never ceases...

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
250 x 150 cm

İsimsiz/Untitled, 2019
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
100 x 150 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
100 x 150 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

İsimsiz/Untitled, 2017
detay / detail

İsimsiz/Untitled, 2017
tuval üzerine karışık teknik (triptik) / mixed media on canvas (triptich)
80 x 130 cm

İsimsiz/Untitled, 2019
detay / detail

İsimsiz/Untitled, 2019
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

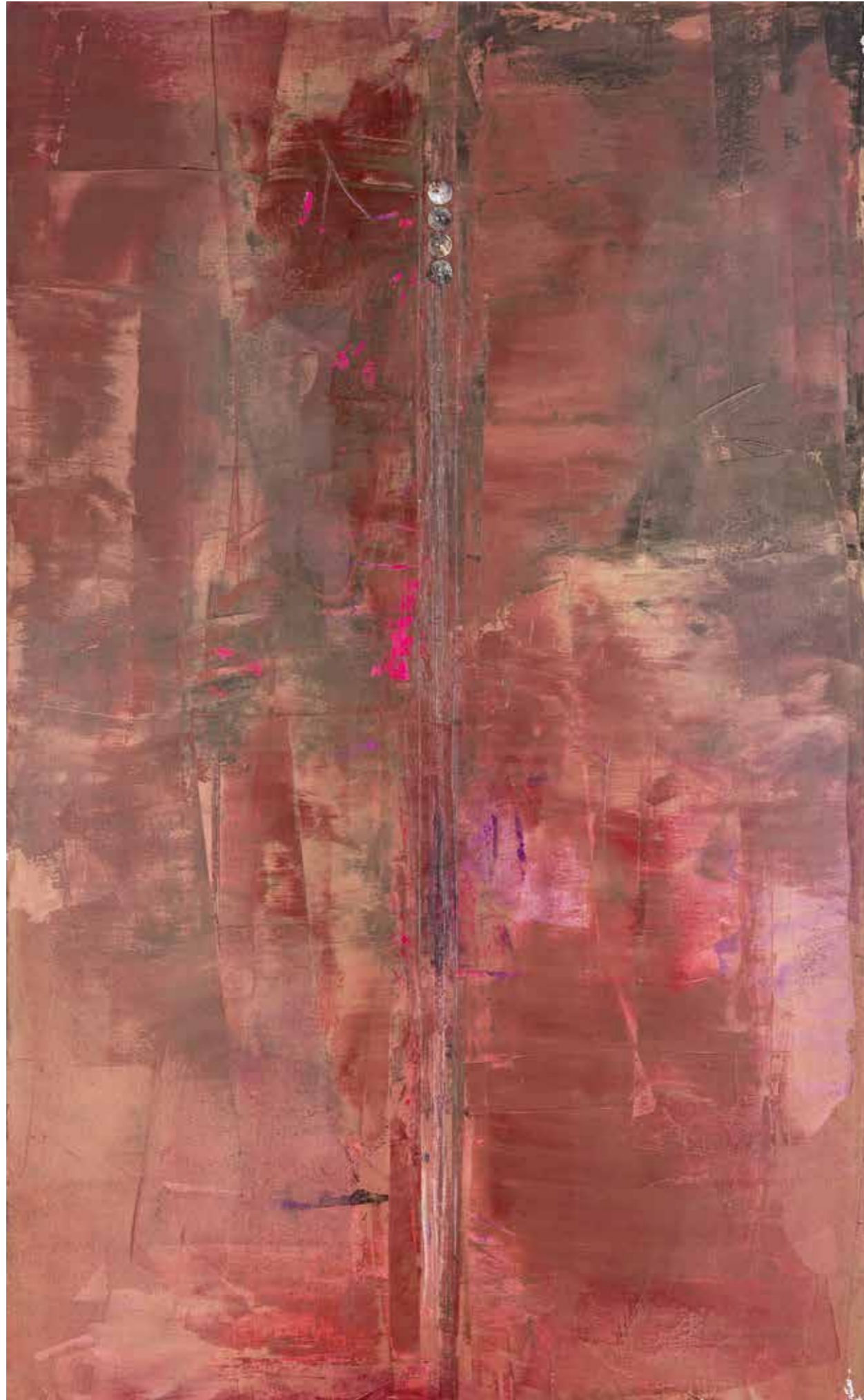
İsimsiz/Untitled, 2019
detay / detail

İsimsiz/Untitled, 2019
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
detay / detail

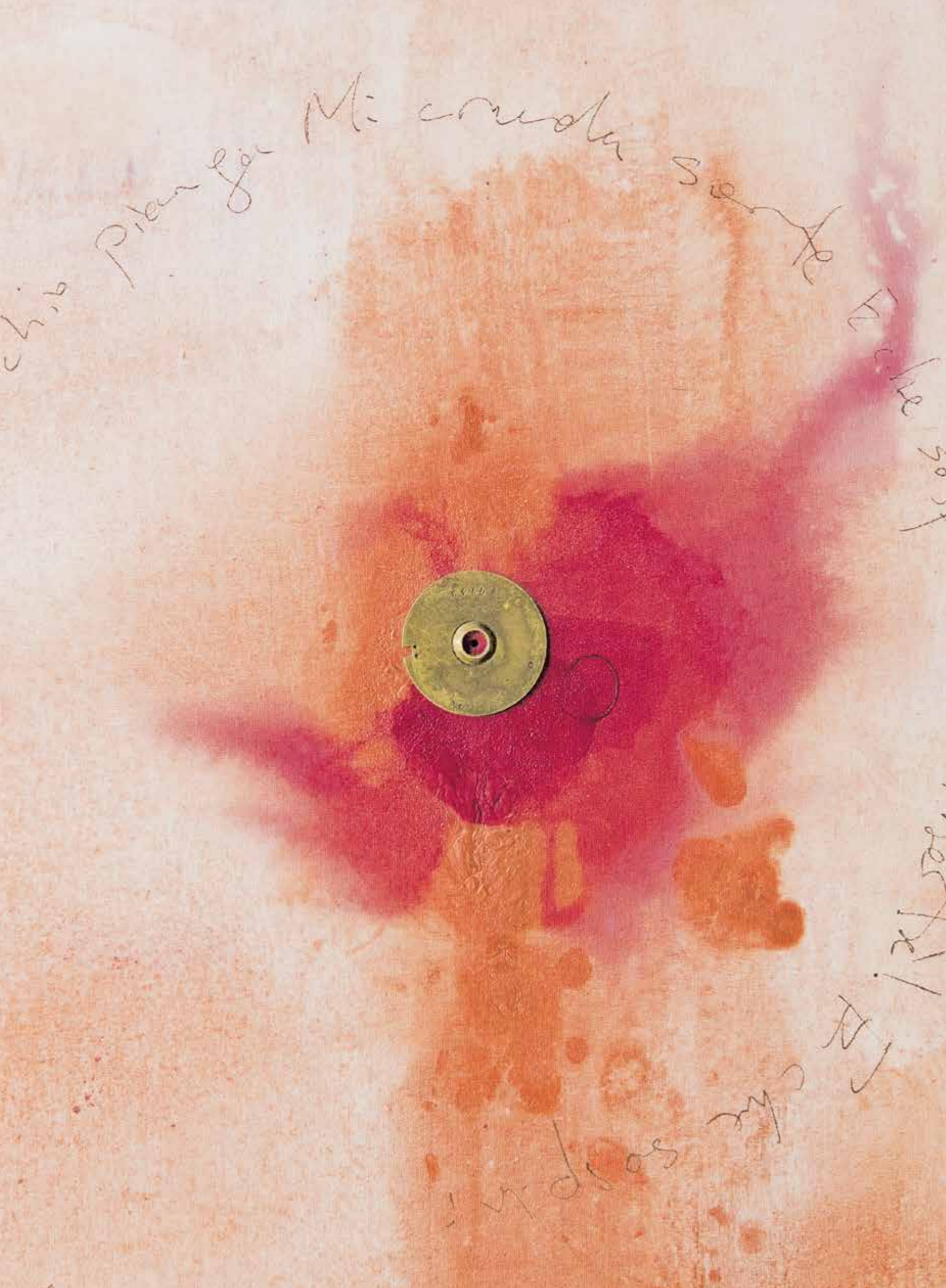
İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
80 x 130 cm

İsimsiz/Untitled, 2019
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
80 x 130 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
detay / detail

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
karışık teknik / mixed media
100 x 150 cm

İsimsiz/Untitled, 2019
karışık teknik / mixed media
100 x 150 cm

İsimsiz/Untitled, 2019
detay / detail

İsimsiz/Untitled, 2019
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
200 x 200 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
detay / detail

İsimsiz/Untitled, 2018
kağıt üzerine akrilik / acrylic on paper
51 x 51 cm

İsimsiz/Untitled, 2019
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

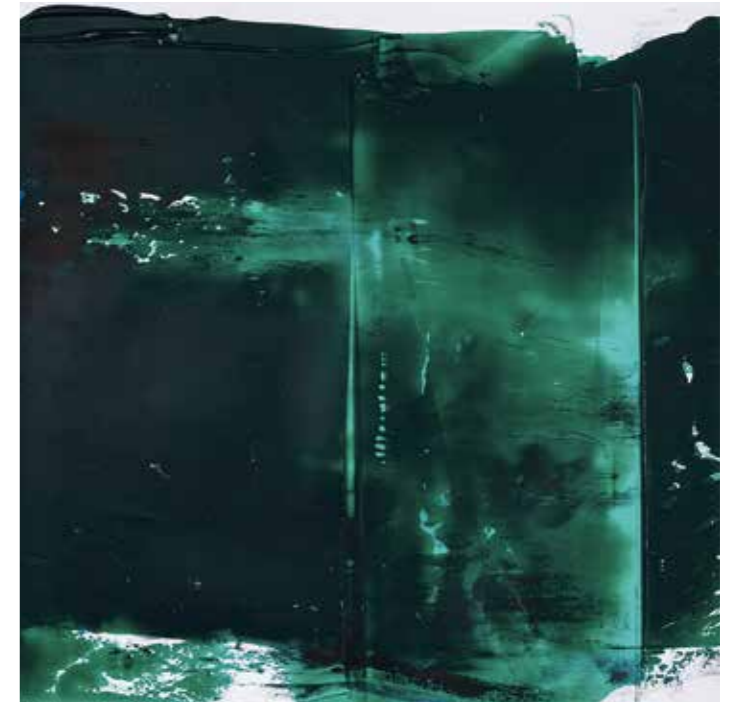
İsimsiz/Untitled, 2019
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
kağıt üzerine akrilik / acrylic on paper
35 x 35 cm

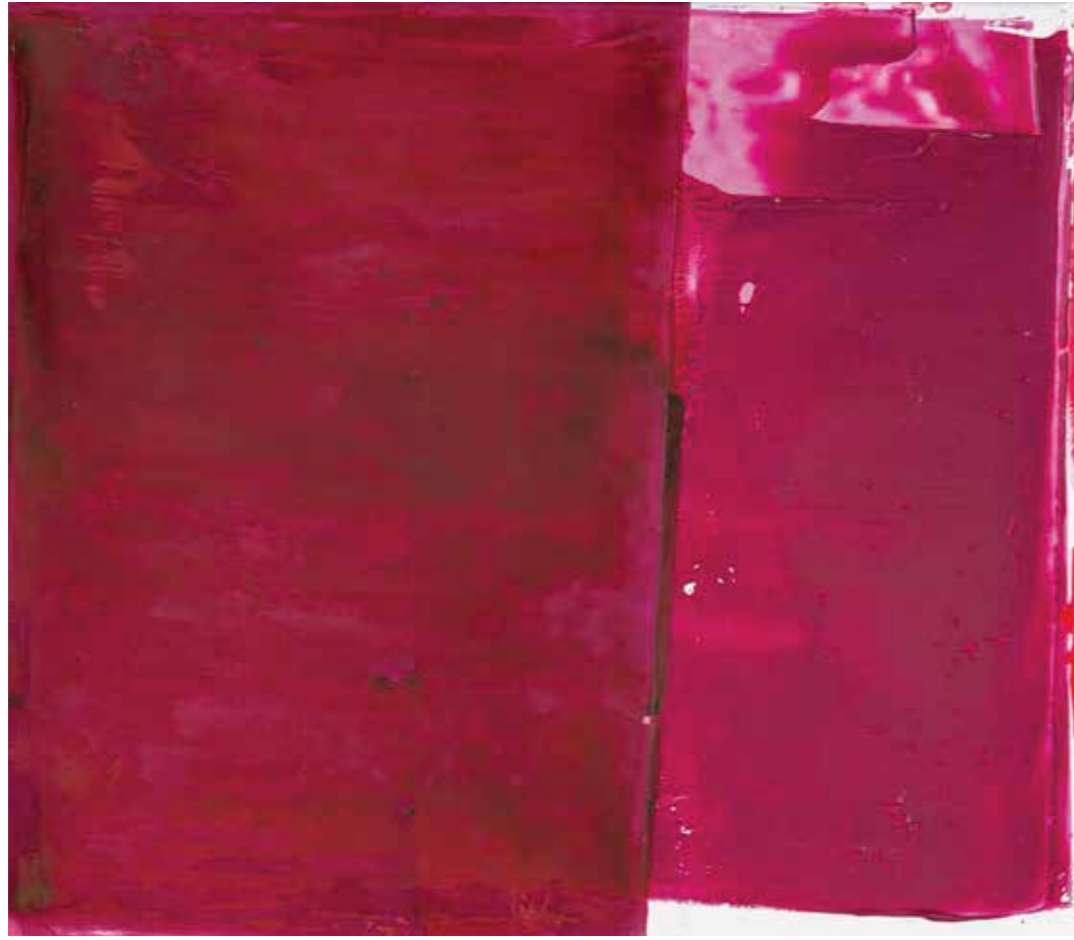

İsimsiz/Untitled, 2018
kağıt üzerine akrilik / acrylic on paper
35 x 35 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
kağıt üzerine akrilik / acrylic on paper
35 x 35 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
kağıt üzerine akrilik / acrylic on paper
35 x 35 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
kağıt üzerine akrilik / acrylic on paper
35 x 31 cm

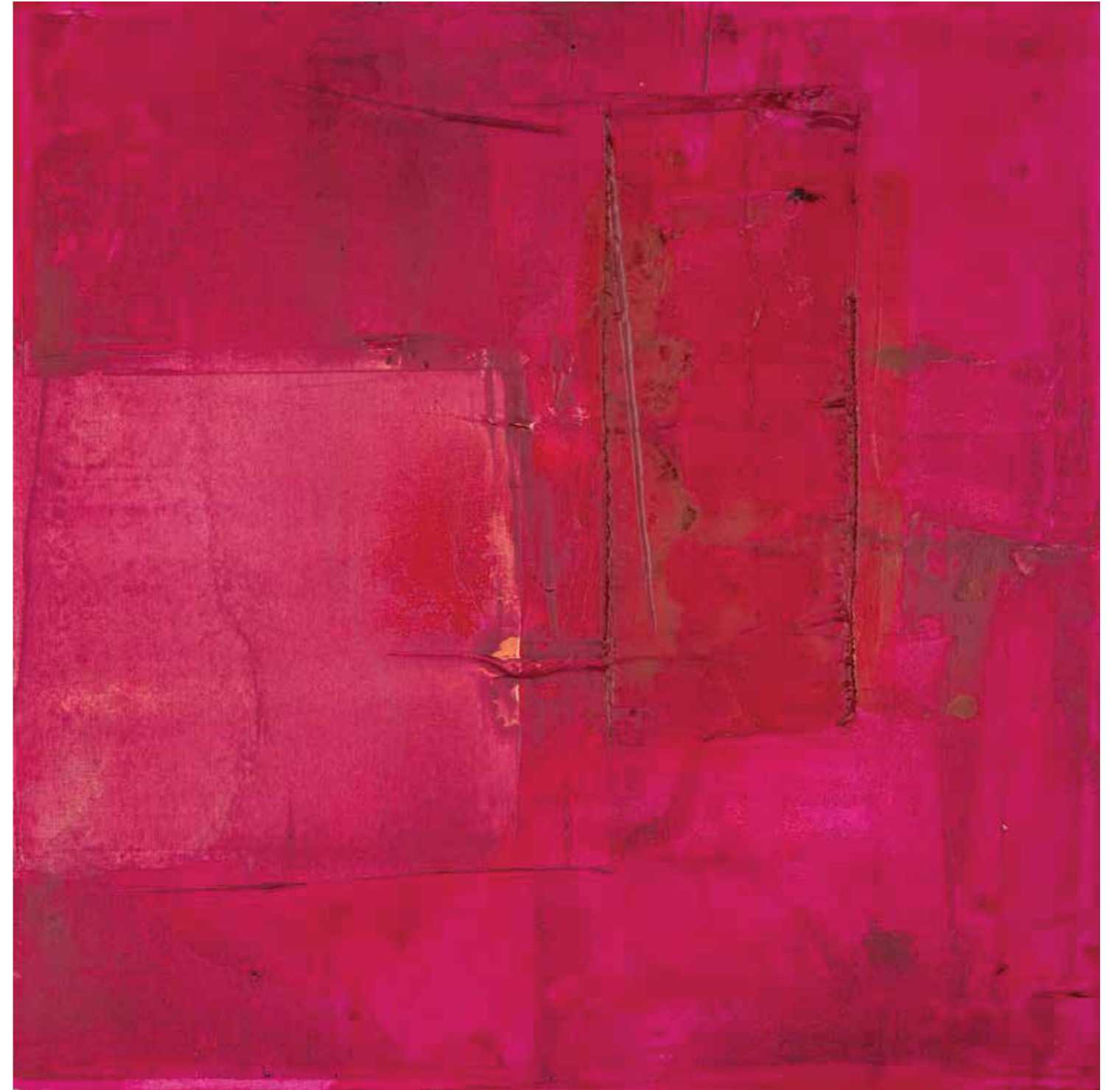

İsimsiz/Untitled, 2018
kağıt üzerine akrilik / acrylic on paper
35 x 31 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
50 x 50 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
50 x 50 cm

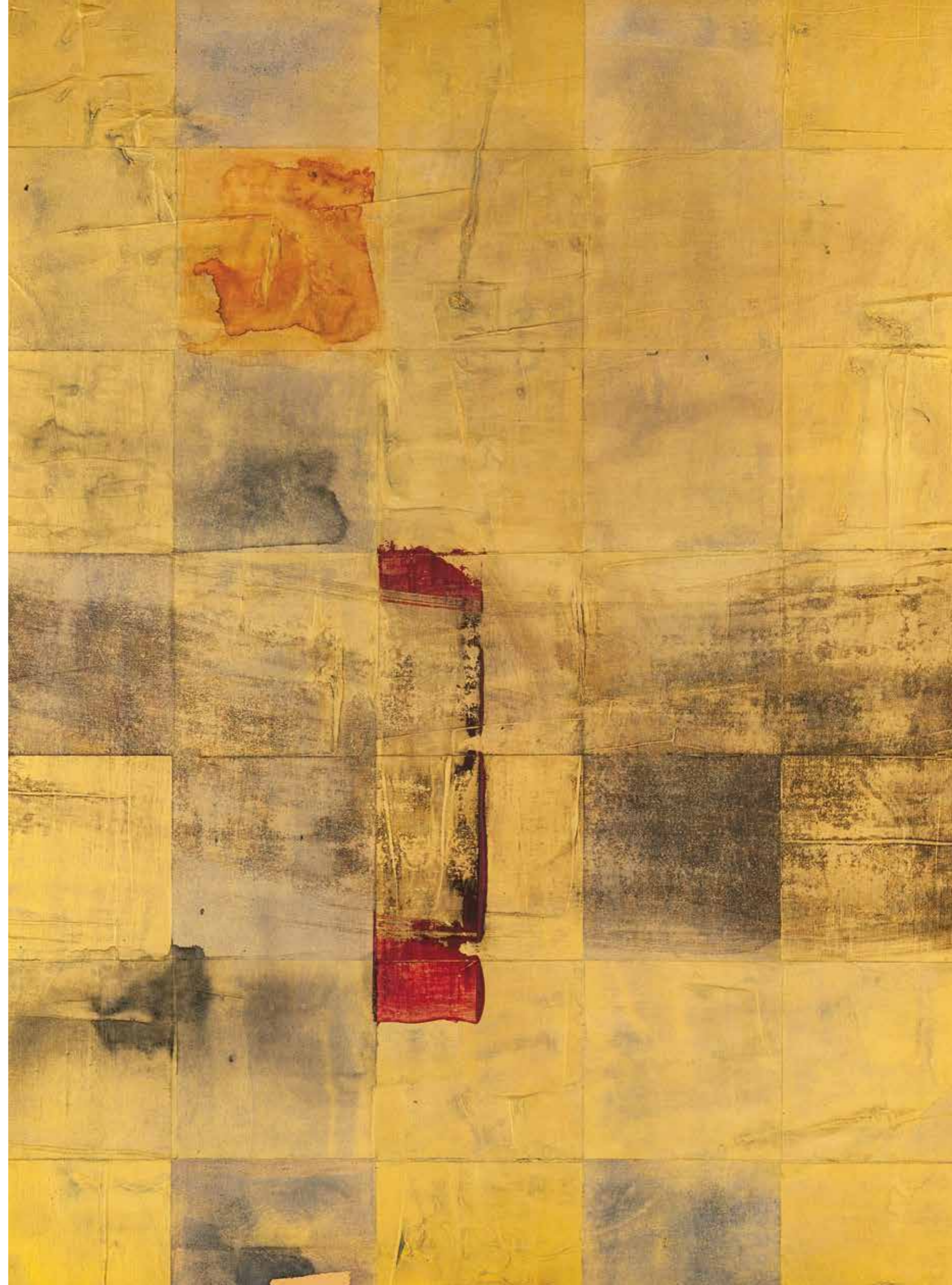
İsimsiz/Untitled, 2019
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
50 x 50 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
50 x 50 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
detay / detail

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

İsimsiz/Untitled, 2017
detay / detail

İsimsiz/Untitled, 2017
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

İsimsiz/Untitled, 2018
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

İsimsiz/Untitled, 2017
tuval üzerine karışık teknik / mixed media on canvas
62 x 85,5 cm

BIYOĞRAFI

İstanbul doğumlu olan Kirkor Sahakoğlu, Getronagan Lisesi'nin ardından Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Reklam Grafiği Bölümü'nden mezun oldu. Daha sonra Milano'da Istituto Europeo Di Design'da master'ını tamamladı. Domus Academy'de bir süre eğitim aldı ve atölyelere katıldı.

1985 yılından itibaren Türkiye'nin önde gelen reklam ajanslarında sanat yönetmenliği ve yaratıcı yönetmenlik yaptı. Ardından kendi ajansını kurdu. Markalaşma sürecinde pek çok kuruma ve ürüne destek verdi.

2010 yılından bu yana serbest çalışan, ajanslara ve kuruluşlara danışmanlık yapan Sahakoğlu, halen Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Sanatlar Bölümü'nde ders veriyor. Çeşitli üniversitelerde seminerler ve atölyeler düzenliyor.

Kirkor Sahakoğlu 2013 yılında Tütün Deposu'nda "Dildilian Kardeşlerin objektifinden Bir Ermeni Ailesinin Yitik Geçmişine Tanıklıklar 1872-1923" adlı serginin küratörlüğünü üstlendi.

2015 yılında Tütün Deposu'nda "EKSİK" isimli ilk kişisel sergisini açtı.

2016 da Galeri Bu'da düzenlenen "AYAKLANMA" isimli karma sergiye katıldı.

2017 yılı mayıs ayında Galata Rum Okulu'da "UTOPIA" isimli kişisel sergisini açtı.

2017 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından Sultanahmet Cumhuriyet Müzesi'nde düzenlenen Öğretim Görevlileri "A4" SERGİSİ'ne katıldı.

15 Eylül 2018'de Atina Belediyesi Kültür Salonu'nda başlayan, sırasıyla

1 Ekim 2018'de Selanik Society for Macedonian Studies Gallerisi

5 Kasım 2018'de İzmir Ticaret Odası Sergi Salonu

19 Kasım Galata Rum Okulu

Ocak 2019 da Gökçeada Tepe Köyü'nde düzenlenen "GEZİCİ SERGİ" ye katıldı.

2018 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından Sultanahmet Cumhuriyet Müzesi'nde düzenlenen "SANATIN TASARIMI, TASARIMIN SANATI" sergisine katıldı.

BIOGRAPHY

Kirkor Sahakoglu was born in Istanbul and studied Graphic Design at the State University for Applied Fine Arts after graduating from Getronagan Armenian High School. Then enrolled at the master's programme at Istituto Europeo Di Disegno in Milan and also attended workshops at Domus Academy at the same time.

In 1985 he started at the position of art director working for some of the prestigious advertising agencies in Turkey and then became a creative director. In 1995 he started his own agency "Studio Advertising". He worked with local and international companies advising them with their branding and products.

He is a teacher at Graphic Design Department at the Faculty of Fine Arts at Marmara University since 2002 and also a freelance consultant to various agencies and companies since 2010.

He curated the exhibition: "Bearing Witness to the Lost History of an Armenian Family Through the Lens of the Dildilian Brothers (1872-1923)" at Depo Istanbul in 2013.

He opened his first individual exhibition "Eksik (Absent)" at Depo Istanbul in 2015.

He participated at the mixed exhibition named "Ayaklanma (Riot)" in 2016.

His latest individual exhibiton named "Utopia" was presented at the historical Galata Greek High School in 2017.

He also took part at the mixed exhibiton named "A4", a collaboration of Marmara

University Fine Arts Faculty teaching staff, at the Republic Museum in Sultanahmet in 2017.

He contributed to the travelling mixed exhibition patroned by Educational and Cultural Union of Imvros which opened on

15th of September 2018 at the Cultural Hall of Municipality of Athens,

1st of October 2018 at the Gallery of Thessaloniki Society for Macedonian Studies,

5th of November 2018 at the Izmir Chamber of Commerce Exhibition Hall,

19th of November 2018 at Galata Rum Okulu,

January 2019 at Tepeköy Gökçeada(Imvros).

He participated at the mixed exhibition named "Design of Art, Art of Design" which is organized by Marmara University Fine Arts Faculty at the Republic Museum in Sultanahmet in 2018.